

Zenekari edukáció és koncertpedagógia

Konferencia a fiatalok zenei és színházi edukációjáról a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének rendezésében – Pécs 2016. május 6.

Május első péntekén a Pannon Filharmonikus Zenekar próbatermében, Pécsen került sor hazánkban az első zenekari edukációs konferenciára a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének rendezésében. A konferencia hivatalos címe a kissé nehézkes *Zenei nevelés Magyarországon az előadó-művészet közvetítésével a kulturális alapellátás keretében* volt, de lényegét tekintve arról szólt, hogy a hazai zenekarok mit tesznek az ifjúság zenei nevelése, vagyis annak érdekében, hogy évtizedek múlva is legyen rendszeres koncertlátogató közönségük. Az Egyesült Államok és Nyugat-Európa szimfonikus zenekari már évtizedek óta felismerték a fiatalok zenei edukációjának fontosságát, amennyiben nemcsak fényes múlttal, de legalább annyira biztos jövővel is rendelkezni kívánnak. Magyarország sokáig kiváltságos helyzetben volt a jól kiépített zeneiskolai hálózat, az ének-zenei általános iskolák rendszere, és a Kodály és tanítványainak köszönhetően részletesen kidolgozott iskolai énektanítási módszer hármas védőhálójának köszönhetően. Ehhez járultak az akkori Országos Filharmonia országsszerte szervezett ifjúsági hangversenyei, ahol olyan nagyszerű tanárok, mint Lukin László vagy Szabó Helga vezették be a gyerekeket a zene titokzatos világába. E rendszer fokozatos és folyamatos erodálódása, valamint – az európai országok nagy többségét éppúgy fenyegető – csökkenő demográfiai mutatók következtében azonban a hazai zenekarok is egyre inkább felismerték, hogy nekik maguknak kell tenniük valamit annak érdekében, ha néhány év múltán nem akarják elveszíteni közönségüket. Mindehhez hozzájárul az a robbanásszerű paradigmaváltás, ami a kommunikációs eszközök használatában a legutóbbi évtizedben bekövetkezett, valamint az egyre ádagabb verseny a szabadidő attraktív eltöltéséért a turisztikai és rekreációs szolgáltatások piacán.

Magyarországon sok zenekar sokféleképpen próbálkozik az internet fogságában élő fiatal korosztályok megszólításával. Ki sem kell mozdulniuk, hiszen a világ egy kattintásra van. Adott esetben persze koncertközvetítést is lehet nézni az interneten, akár Berlinből is, de ahhoz is el kell juttatni a

fiatalokat, hogy a sok lehetőség közül adott esetben egy komoly zenei koncert mellett döntsenek. Az ennek érdekében alkalmazott módszerek nagyon eltérőek, és többnyire a helyi adottságtól függenek. Helyi adottság alatt elsősorban egy rendkívül karizmatikus muzsikust vagy más, zene iránt elkötelezett személyt értendő, aki különös tehetséggel rendelkezik ahhoz, hogy fiatalok egyik-másik, de lehetőleg valamennyi csoportja számára közérthető nyelven beszéljen a zenéről. Ez az adottság, vagyis az erre vállalkozó hangverseny-ismertető személy képzettsége, szakmai felkészültsége, valamint az egyes korosztályok iránti affinitása azután meg is határozza a zenekaronál folyó ifjúsági edukáció mikéntjét. Szándékosan nem használtam a pedagógus szót, mert ez a személy a legritkább esetben iskolai énektanár, vagyis a közoktatásban dolgozó gyakorló pedagógus, hanem többnyire hangszeres művész- vagy zeneirodalom-ismeret tanár, ami lényeges különbség. Valahogy olyan, mintha egy idegen nyelvet kizárólag tolmácsok, illetve fordítók tanítanának. Nyilván ugyanerre tapintottak rá a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének tagzenekari is, amikor úgy gondolták, hogy a rendkívül változatos – és tegyük hozzá – többségükben tartalmas edukációs programok ellenére is szükség

Mácsai János

lenne közös tapasztalatcsere, valamint az országban párhuzamosan zajló ifjúsági koncertek módszertani összefésülésére. Csak sajnálni lehet, hogy éppen azok a kollégák képviselték magukat a legkevésbé ezen a konferencián – nevezetesen a közoktatásban dolgozó ének-zene tanárok, illetve a felsőoktatásban oktatók és hallgatók –, akiknek a pedagógiai és módszertani felkészültségére lenne a legnagyobb szüksége a hazai zenekaroknak. Természetesen egy egy napos konferencia alkalmával nem le-

Dr. Hoppál Péter és Kovács Géza

Eckhardt Gábor

het mélyen gyökerező szakmai problémákat megoldani, de a fiatalokkal szinte napi kapcsolatban lévő gyakorló pedagógusok nagyobb arányú részvétele mellett nyilván több felmerült kérdés egészen más megvilágításba kerülhetett volna.

A konferencia meghívott előadói a koncertpedagógiát legtöbb esetben már évtizedek óta sikeresen művelő szakemberek voltak. Sőt, mivel előadó-művészetről volt szó, a délutáni szekcióba meghívást kapott a színházpedagógia, valamint a bábművészet egy-egy jeles képviselője is, Neudold Júlia színművész, az Örkény Színház drámapedagógusa és ifjúsági projektjének vezetője, valamint Meczner János a Budapesti Báb- és Színház igazgatója személyében. A moderátor feladatát a két szekcióban szakmailag, illetve családiról egyaránt érintett Mácsai János zenetörténész látta el, szellemesen, kellő visszafogottsággal és rutinosan.

A megnyitó beszédek követően, amelyeket Dr. Őri László Pécs város alpolgármestere, Dr. Hoppál Péter, az Emberi Erőforrások Minisztériumának kultúráért felelős államtitkára, valamint Kovács Géza a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének elnöke mondott, az első előadó a zenei edukációt három évtizede művelő zongoraművész, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanára, Eckhardt Gábor volt.

Lukács Győző

Bon-bonok és Kakaók között – avagy az ismeretterjesztő Zene című előadásában optimistán ítélte meg az edukáció terén hazánkban zajló folyamatokat, mindenekelőtt a sokféleséget és a változatos kínálatot. Megítélése szerint jó úton jár a zenei edukáció hazánkban. Saját tapasztalatából leszűrve két fontos tényezőt emelt ki ennek hatékonyságát illetően. Az egyik, hogy a zenei

ismeretterjesztés minden pillanatban érdekes és figyelemfelkeltő legyen. Vagyis sikerüljön megragadni és fenntartani a fiatalok figyelmét a tanórán kívüli, számukra szokatlan helyzetben. A másik, hogy az adott kereteken belül lehetőség szerint próbálják meg kinyitni a hallgatóság fülét azokra a zenei megoldásokra, amelyek egy-egy remekművet az átlagos kompozícióktól megkülönböztetnek. Mondanivalóját mindjárt egy zenei példával, Mozart c-moll zongorafantáziájának bevezető ütemeivel illusztrálta, bemutatva, hogy hogyan alakult volna a fantázia további „sorsa” egy Mozart-korabeli kismester műhelyében.

A következő előadó, a közönség által a Bartók Rádió nagysikerű Bon-bon matinéiből ismert és kedvelt Lukács Győző volt, aki a Szegedi Szimfonikus Zenekar igazgatójaként személyes elkötelezettsége mellett arról is beszélt *Mitől lesz a zene mindenkié?* című előadásában, hogy milyen adminisztratív és finanszírozási nehézségekbe ütközik egy-egy színvonalas edukációs program kivitelezése. Mivel zenei edukációs tevékenysége lényegében egyetlen szimfonikus zenekar költségvetésében sincs önálló rovat, ezért az erre a nemes miszióra – szó szerint – „vállalkozó” muzikusoknak különféle fiskális és logisztikai akadályokat

kell leküzdeniük, ha valóban hatékonyan és színvonalasan szeretnének eleget tenni küldetésüknek. Aki egyéni vállalkozóként műveli a zenei ismeretterjesztést, annak erre nincs más forrása, mint a pályázatok és a jegybevétel, ami legfeljebb egy vonósnyegyesnyi muzsikusi meghívására elegendő, jóllehet igazán maradandó élményt – már csak méretei miatt is – a szimfonikus zenekar tud nyújtani a fiatal hallgatóságnak. A minőségnek azonban ára van. Alacsony fizetett, túl-szolgáltatokkal terhelt zenekari művészekről nem lehet elvárni, hogy ugyanolyan élvezettel muzsikáljanak, mint amilyen örömmel a gyerekek vesznek részt a hangversenyen. Pedig az edukáció hatékonyságának alapfeltétele, hogy a fiatal hallgatóság és a muzikusok együtt osztozzanak a zene örömeiben. Előadásának legfontosabb üzenete, hogy a közönség nem lesz, hanem már itt van, azoknak az óvodáskorú gyermekeknek a személyében, akik a koncertpedagógia első számú célközönségét kell, hogy jelentsék. Arra is felhívta a figyelmet, hogy szerinte a gyerekeknek kell felkeresni a koncerttermet, és nem a muzikusoknak az iskolákat, mert a kivételes helyszín és az alkalmi szituáció révén a gyermekek egyúttal a nyilvános helyen való kulturált viselkedést, és a megfelelő öltözködést is elsajátítják. Az általa preferált korosztály az óvodáskorúaké, hiszen ez az az életkor, amikor az „imprinting” a legmélyebb. Tapasztalata szerint, ha korábbi óvodás hallgatói serdülőkorban el is pártolnak egy időre a komoly zenétől, fiatal felnőttként visszatérnek a hangversenyterembe, és később a gyermekeiket is elhozzák.

A következő előadó Hollerung Gábor volt, aki azon kevesek közé tartozik a zenei edukáció hazai művelői között, aki nem hangszeres, hanem középiskolai ének-zene tanári, és karvezetői diplomával, valamint több évtizedes amatőr kórus karnagyi tapasztalattal a háta mögött kötelezte el magát az ifjúság zenei nevelése mellett a Budafoki Dohnányi Zenekar vezető karmestereként. Nyilván zenepedagógiai felkészültségének is betudható, hogy az első két előadónál lényegesen kritikusabb hangot ütött meg, és mélyre ható elemzést adott az általa érzékelt problémákról. Szenvedélyes, ugyanakkor nagyon tárgyyszerű előadása kiindulópontot jelentett a délelőtti felszólalások után következő általános vitához, és egyben látteleként is szolgált. Ő volt az, aki elsőként mondta ki ezen a konferencián, hogy a zene egyike a nem verbális nyelveknek, és a baj az, hogy korunkban kivész-

Hollerung Gábor

ben van a metakommunikáció, és minden olyan kifejezési eszköz, amely nem a verbalitáson alapul. Pedig a zene nyelve rendkívül jól kommunikálható a gyerekek számára, akik rendkívül fogékonyak a zenében tapasztalható különféle ellentétpárok, illetve párhuzamok, valamint az ezek között meglévő logikai összefüggések felismerésére. Emlékeztetett rá, hogy a zenei nyelv megismertetése által bizonyos készségeket is el kell sajátítani a gyerekekkel, és ennek alapjait csak az iskolai oktatás rendszerintű keretein belül lehet lerakni, ez a feladat nem bízható kizárólag a koncertpedagógiára. Ezek alatt a készségek alatt természetesen nem a virtuóz szolmizálást kell érteni, hanem azokat az eszközöket, amelyek elvezetnek a zenehallgatás élményéhez, és amelyek kidolgozása útközben valahol mégis elmaradt. Hangsúlyozta a társművészetek bevonásának fontosságát, elsősorban a táncét. Arra is kitért, hogy a közönség nevelésében milyen lényeges szerepe van a legkisebb aktivitásnak is, éppen ezért sajnálatos, hogy az amatőr zenei együttesek és mozgalmak, a hazánkban megrögzült rossz kulturális beidegződés miatt nem kapják meg az őket megillető erkölcsi megbecsülést és támogatást, és ez a szemlélet csak nagyon lassan változik. Fontosnak tartotta megemlíteni, hogy nem tartja ördögtől valónak a könnyebb műfajokkal való szövetkezést, mert a crossover által a klasszikus zenében előforduló bonyolultabb zenei jelenségekre is rá tudja vezetni hallgatóit, ugyanakkor a tartalmas programok mellett dilettáns ismeretterjesztő módszerekkel is lehet találkozni. Végül rátért a magyar zenei élet ellentmondásos „dzsungel-helyzetére”, amelynek a tagadhatatlanul sok pozitív jelenség ellenére számos olyan eleme is van, amelyekről

meg kellene végre szabadulni. Ezek közé tartozik a felesleges pénzkidobás olyan felszínre, nem kellően átgondolt tevékenységekre, amelyek nemhogy nem segítik, hanem inkább gátolják a zenei edukáció ügyét.

A szünet után szintén egy, a szakmában nevet szerzett és a MÁV Szimfonikusok közönsége által is elismert „edukátor” előadása *Százéves terv – a MÁV Szimfonikus Zenekar közönségnevelő koncertjei magzati kortól* címmel következett. Székely Edit fuvolaművész évek óta vezeti sikeresen a MÁV Szimfonikus Zenekar leendő, illetve fiatal édesanyáknak, valamint a legkisebb korosztálynak szóló zenei programjait az anyaméhtől kisiskolás korig. Ő is azok közé a zenekari művészek közé tartozik, akik valamilyen személyes motivációtól vagy saját élettapasztalattól ösztönözve kötelezték el magukat egy-egy korosztály vagy gyermekcsoport iránt. Esetében – amint kedvesen utalt rá – ez a „hosszú, óvodában töltött évekre” vezethető vissza. Édesanyja óvodapedagógus lévén, serdülőkoráig gyakran megfordult az óvodások között, és itt tett szert olyan meghatározó benyomásokra, illetve gazdag mondókarepertoárra, amelyek nyomán érdeklődése a legfiatalabb korosztály zenei nevelése felé fordult. Kokas Klárával karöltve négy sorozat ciklikus, illetve tematikus programot dolgoztak ki, amelyek egymásra épülve, de egymástól függetlenül is látogathatók, sőt – ami az óvodás korcsoportnál különösen fontos – akár évenként is megismételhetők. Nem felejtette el azonban megemlíteni, hogy az ő kö-

Székely Edit

Fülei Balázs

zönségét többségükben olyan szülők alkotják, akik gyermekeiknek a legjobbat szeretnék nyújtani, és gyermekkorukban maguk is jártak zeneiskolába. Lukácsházi Győzővel összhangban ő is megerősítette, hogy az óvodás korcsoport életében „jön el az a pillanat”, amikor a zenei edukáció során az illendő viselkedés szabályait is elsajátítják a gyermekek, és onnantól kezdve már „koncert szituációban” vesznek részt a foglalkozásokon.

Délelőtti, utolsó előadóként egy fiatal zongoraművész, Fülei Balázs számolt be az általa tartott egyszemélyes edukációs koncertekről, *A középiskolás korosztály zenei nevelése* címmel. Fülei Balázs rendszeresen tart ismeretterjesztéssel egybekötött koncerteket nemcsak patinás kulturális intézmények szervezésében, hanem különböző középiskolákban is, mert számára ez a korosztály az, amelyik a legnehezebben megszólítható. Más előadókkal szemben ő azt tartja fontosnak, hogy iskolájukban keresse fel a fiatalokat, mert így olyanokhoz is eljut, akik maguktól nem váltanának jegyet komoly zenei hangversenyre. Ráadásul tapasztalata szerint az iskola falain kívülről jött vendég alkalmi látogatása sokkal maradandóbbá teszi az élményt, amely természetesen reflektálhat a tanórára is. Hisz abban, hogy egy ilyen egyszeri, különleges esemény egy életen át elkísérhet, és tartós muníciót adhat azoknak a fiataloknak, akiknek életkörülményei később sem teszik lehetővé, hogy a szépség, a kultúra mindennapi életük részévé váljon. Rámutatott arra is, hogy a legfiatalabb generációk szemléletét milyen óriási mértékben változtatta meg az internet, és az általa megteremthető virtuális valóság, valamint az onnan készen letölthető programok, amelyek között nem

tudnak helyesen válogatni. Idősebb pályatársaival ellentétben, nem emlegette nosztalgiával az „aranykort” amikor a még valóban közszolgálati televízió Zenei Főszerkesztősége oroszlánrészt vállalt a zenei műveltség terjesztésében, hiszen nyilvánvalóan tudja, hogy a Z generáció már a legritkább esetben ül le a TV-készülék elé. Hangsúlyozta, hogy mennyire fontos számára, hogy rögtön az elején kapcsolatot találjon hallgatóságával, amely által az előadás végére együtt jutnak el a szintiszta „koncert élményig”. Természetesen ő is segítségül hív külső kapcsolódási pontokat videó-felvételek, vagy más vizuális eszközök formájában, illetve zenei improvizációval összekötött narratív elemeket is használ. Tapasztalata szerint a középiskolás korosztálynál különösen fontos, hogy ne váljon el egymástól az előadó és az ismertető személye, mivel így sokkal hitelesebb számukra az üzenet. Hat pontba rendezett előadásában rendkívül megnyerő volt, hogy fiatalsága és eredményes pályája ellenére milyen tudatos elkötelezettséggel, felelősségteljes odaadással fordul a nála alig valamivel fiatalabb nemzedékek felé.

A délelőtti előadásokat követő általános vitán néhányan felszólaltak a hallgatóság soraiból. Egy pécsi szolfézstanárnő hét unokás nagymamai minőségében kívánt hozzászólni a témához: saját tapasztalata alapján tanúsította, hogy milyen nagy élmény a gyermekek számára, ha közvetlenül, szinte belülről tapasztalhatják meg, hogy miként működik egy olyan bonyolult szervezet, mint a szimfonikus zenekar. Több felszólaló beszélt a felsőfokú szakképzés fontosságáról, vagyis hogy az eredmé-

nyes zenei edukációhoz erre specializálódott, felkészült szakemberek közreműködésére is szükség lenne.

A délutáni szekcióban került sor a színházi edukáció előadóira, egy-egy kiválóan felkészült, illetve nagy tapasztalatú szakember révén. Kíváncsian vártuk, hogy milyen újdonságokat tudunk meg a régebbi hagyományra visszatekintő színházpedagógia művelőitől. Neudold Júlia az Örkény Színház ifjúsági programjának vezetője, valamint Meczner János a Budapest Bábszínház igazgatója közösen tartott előadásában sok új, a zenei edukációban is hasznosítható érdekes működési modellről és módszerről számolt be. Meczner János rövid történeti összefoglalója után, amely a gyermekeknek való színjátszás két évszázados hagyományát ismertette, Neudold Júlia a párhuzamosan virágzó különféle színházi irányzatokról adott áttekintést, megemlítve, hogy Magyarország privilegizált helyzetet élvez a sokféle irányzat szerencsés egymás mellett élése miatt. Mindketten ismertették a Budapest Bábszínház, illetve az Örkény Színház több éve zajló pedagógiai programjait. Meczner János nagy hangsúlyt fektet a különböző korcsoportoknak szánt darabok megfelelő tartalmi és formai megválasztására, valamint a „képzők képzésére”, vagyis a tanárokkal való foglalkozásokra, hiszen ők azok, akik felkészítik és elhozzák a fiatalokat az egyes darabokra. Neudold Júlia is hangsúlyozta a tanárokkal való szoros együttműködést. Mindkét színház kapcsolatot tart a Magyar tanárok Egyesületével, és rendszeresen segédanyagokat is készít számukra. Az Örkény Színház a német színházi pedagógiai

Neudold Júlia és Meczner János

Kesselyák Gergely

irányzatot követi, amelynek elsődleges célja a művészetközvetítés, vagyis igényes és értő közönséget óhajt nevelni. Ehhez többféle programot dolgoztak ki, mint például a Forró Szék, ami közönségtalálkozó a fiatalok és az előadás alkotói között, vagy a Kulisszajárás, amely betekintést enged a színház belső életébe és működésébe, illetve a Kaptár foglalkozások, ami heti rendszerességgel folyó kreatív műhelymunka az arra jelentkező fiatalok számára, sok-sok improvizációval, interjúkészítéssel, egy-egy előadás több szempontú feldolgozásával. Négy év alatt összesen 6000 fiatal fordult meg ezeken a foglalkozásokon, tehát meglehetősen nagy az elérés, amit csak megsokszoroz az a mobiltelefonos applikáció, amit az előadásaik iránt érdeklődő fiatalok számára fejlesztettek ki. Egyöntetűen hangsúlyozták, hogy a sikeres színházpedagógiának a kvalitáson túl az interakció, a közösségi élmény, valamint a meglepetés, a váratlanság a legfontosabb elemei.

Ha már színházról volt szó, következett a zenés színház képviselője. Kesselyák Gergely karmester, a Miskolci Operafesztivál igazgatója konkrét esettanulmányról számolt be. Bevezetőjében kitért arra, hogy az opera az egyik legköltségesebb műfaj, ezért végig kell gondolnunk, hogy továbbra is kizárólag az elit számára tartjuk fenn, amolyan „prémium terméként”, vagy erősen támogatjuk és a szélesebb közönség számára is elérhetővé tesszük, például úgy, hogy musicalek helyett népszerű, kortárs operát játsszunk. A Miskolci Operafesztivál egyik legsikeresebb produkciójával, a város közönsége által Ezrek operájának elnevezett

sorozattal illusztrálta, hogy a közönség igenis „hajlandó elfogyasztani”, ha minőséget tesznek elé, és nem ragaszkodik mindenáron a talmihoz. Első alkalommal, 2012-ben Puccini Toscáját mutatták be felvonásonként, szabadtéri előadáson a város különböző helyszínein, majd a harmadik estén a teljes operát előadták az Avason, Vidnyánszky Attila rendezésben, eredeti nyelven, vezető hazai és külföldi operanékesek közreműködésével. Az ingyenes szabadtéri operaelőadások az elmúlt öt alkalom során a város apraját-nagyját mozgatták korra, nemre, iskolázottságra, társadalmi státuszra való tekintet nélkül. Olyannyira, hogy amikor az Operaházzal koprodukcióban a városi Jégcsarnokba vették be, akkor az utca népe visszakövetelte a produkciót az utcára. Természetesen az előadásokat jól felépített „behangzó” készíti elő a fesztivál idején, kicsit hasonlóan ahhoz, amikor vándorcirkusz érkezik egy faluba. Népszerű operák esetében mindig van egy olyan „fülbemászó”, könnyen megtanulható kórusrészlet, amit a közönség, némi előzetes tanulás után együtt énekel a főszereplőkkel, így maga is az előadás részévé válik. Kesselyák Gergely elmondta, mennyire fontosnak tartja, hogy az élet a művészet része legyen, és akkor a művészet is könnyebben válik az élet, a mindennapok részévé. Mivel esti szabadtéri előadásokról van szó, ezért elsősorban felnőtteket szólít meg az Ezrek operája program. Olyan felnőtteket, akik már kiestek a szervezett keretek között zajló zenei művelődésből, és önszántukból nem akarnak, vagy – sok esetben – nem mernek jegyet váltani kőszínházi előadásra, mert úgy érzik, hogy talán híján vannak a megfelelő műveltségnek, vagy éppen az anyagi lehetőségeknek.

Tehetséggondozás, tehetségfejlesztés, tehetségsegítés a PFZ gyakorlatában címmel a vendéglátó Pannon Filharmonikus Zenekar igazgatója, Horváth Zsolt tartott előadást. Eredményeiket látva, talán túlságosan is önkritikus hangot ütött meg, őszintén megosztva kétségeit igazgató kollégáival, a Pannon Filharmonikusok által végzett edukációs hatékonyságát illetően. Elmondta, hogy számukra komoly szakmai kihívást jelent a fiatalokat érdeklő, megfelelő tematika kialakítása. Sok múlik a hangversenyeket ismertető személy egyéniségén is. Régióközpontként Pécs természetesen nincs könnyű helyzetben. Részben sajátos földrajzi helyzete, részben több mint két

Horváth Zsolt

évszázados múltra visszatekintő nagyhírű zenei és zeneoktatási hagyományai okán egyrészt nagyon magas a mérce, másrészt az elhanyagoltabb települések miatt a legszélesebb skálán mozgó zenei művelődési igényeket kell kielégíteniük. Korábban ebben oroszlánrészt vállalt az Országos Filharmonia, amelynek képviselői – annak ellenére, hogy Pécs a központjuk – nem voltak jelen ezen a konferencián.* Nem érzik kielégítőnek azt az edukációs tevékenységet, amit a Filharmonia keretében végeznek, ezért saját ismeretterjesztő programokat is rendeznek, mind a fiatal, mind az 50+-os korosztály részére. Egyáltalán nem érzi úgy, hogy probléma lenne az a sok szakember által kárhozottatott jelenség, hogy a hangversenyek közönségét jórészt az idősebb felnőtt korosztály adja. Viszont hangsúlyozta, hogy ez a korosztály többnyire csak akkor válik rendszeres koncertlátogatóvá, ha már gyermekkorában meghatározó koncertélményekben volt része. Bár a Pannon Filharmonikusok közönsége szereti és szívesen látogatja a programjaikat, mégis marad bennük hiányérzet, hogy a zenei edukáció tekintetében nem tudják kiaknázni azt a művészi potenciált, amely a 120 tagú társulatban rejlik. Úgy érzi, szükségük lenne módszertanilag felkészült pedagógus segítségére, önálló szakmai csapatra, de nem tudják, hogy erre miből tudnak forrást teremteni. Ráadásul nem könnyű megtalálniuk azt a személyt, aki megfelelő tudással rendelkezik, ugyanakkor képes közvetlen kapcsolatot teremteni a fiatalokkal, és közérthetően elmagyarázni a zene sajátos fogalomkészletét. Előadásából alapvetően két fontos kérdéskör rajzolód

* A konferencia után Szamosi Szabolcs igazgató jelezte, hogy a meghívó sajnálatos módon a levélszemébe került, ezért nem vett részt az eseményen. (A Szerk.)

dott ki. Az egyik a zenei ismeretterjesztés kognitív vetülete, a másik pedig a szociális aspektus, amely a zenei nevelésben a hátrányosabb helyzetű társadalmi osztályok életminőségének javítását látja. Másik fontos edukációs területén, a szakmai utánpótlás nevelésében viszont nagy eredményeket könyvelhet el a pécsi együttes. Több évre tekint vissza „Mesterek és tanítványok” elnevezésű tehetséggondozó programjuk, amelynek során számos fiatal tehetséget fedeztek fel a régióban, akiknek pályáját továbbra is figyelemmel kísérik. A tehetséggondozást kiterjesztették a Pécsi Egyetem Művészeti Karán folyó operaénekesi képzésre is, a Művészeti Karral együttműködve az operajátszás szinte minden szegmensére kiterjed operagyakornoki programjuk, amelyben a mentor szerepét látják el.

Kovács Géza, a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének elnökeként *Edukáció és finanszírozás* című zárszavában tömören, és a lényeges pontokra összpontosítva foglalta össze a zenei edukáció jelenlegi hazai állapotát a konferencia előadásainak tükrében. Örömmel nyugtázta azt a sokféleséget és kreativitást, amellyel a magyar szimfonikus zenekarok elkötelezték magukat a zenei edukáció ügye mellett, még akkor is, ha természetesen nem vállalhatják magukra a teljes spektrum lefedését. Rámutatott a finanszírozás hiányának teljesen abszurd helyzetére, kifejezve azt a reményét, hogy az egyes hazai zenekarok finanszírozásának multhatatlan újragondolása során lehetőség nyílik arra, hogy a szimfonikus zenekari edukáció önálló költségvetési támogatásban részesüljön.

Az előadások utáni vitában valamennyi fel-szólaló mondanivalója két fontos, a tovább-lépéshez szükséges tényezőre összpontosult. Az egyik a pedagógiai szakmai háttér, a másik pedig a megfelelő anyagi eszközök biztosítása. Hangsúlyozták a koncertpedagógia tantárgy jelentőségének növelését a felsőfokú szakképzésben, valamint a pedagógus kollégák és a társművészetek edukációs szakembereinek bevonását a témáról fenntartandó párbeszédbe. Többen rámutattak arra is, hogy az önálló források megteremtése mellett olyan minőségi garanciák kidolgozására is szükség lenne, amelyek nem kizárólag a „teljesített” ifjúsági hangversenyek száma, és más, hasonló statisztikai mutatók alapján mérik a zenei ismeretterjesztő tevékenység eredményességét.

A tartalmas konferencia végére nyilvánvalóvá vált ugyanis, hogy a mennyiség a hazai zenei edukáció tekintetében – bármennyire

Kovács Géza

változatos és sokszínű is az – nem mindig jár együtt a megkívánt színvonallal. Nyilván már korábban is ezt tapasztalta az a néhány, a zenei edukáció ügye mellett elkötelezett szakember is – mindenekelőtt a pécsi házigazdák –, akik ennek a konferenciának a megrendezésére vállalkoztak. „Elégedetlenségük” egyik vélhető oka, hogy a műfajt rendkívüli személyes odaadással és legalább ilyen tehetségesen művelő – többnyire – koncertező előadóművészek nem rendelkeznek azokkal a zenepedagógiai ismeretekkel, amelyek egy nyelv elsajátíttatásához szükségesek. Ennek hiányában „csak” az általuk muzsikusként átélt „élményt”, a muzsikálás örömeit tudják megosztani hallgatóikkal, aminek hatása nem lebecsülendő ugyan, de vélhetően kevésbé maradandó, mintha valaki saját maga is képessé válik önállóan felfedezni egy-egy műalkotás szépségeit, lett légyen szó színdarabról, zeneműről vagy képzőművészeti alkotásról. A másik ok természetesen a ze-

nekarok egyenlőtlen, illetve nem kielégítő finanszírozásban keresendő. Önálló költségvetési sor híján az egyes szimfonikus zenekarok nem tudnak zenepedagógiaiilag megfelelően felkészült szakember-gárdát foglalkoztatni. A mostani helyzetben a hangszerek szállítása miatt felmerülő, illetve az esetleges kottaköltségek is a felnőtt közönség számára rendezett hangversenyek büdzsáját terhelik, vagy a kiszámíthatatlan pályázati pénzekre kell hagyatkozniuk. Esetenként problémát okozhat a szolgáltatók elszámolása is. Kérdés, hogy lényegesen javulna-e a helyzet, ha egy hirtelen elhátározással a kulturális kormányzat nagyvonalúan megemelné a szimfonikus zenekarok költségvetését, és önálló keretet nyújtana a részükre a zenei edukáció színvonalas megvalósításához. Mivel hosszú távú befektetésről van szó, amelynek eredményei – vagy éppen kudarca – csak évtizedek múlva válik nyilvánvalóvá, erre a kérdésre egyelőre nincs válasz. Viszont nem ártana emlékeztünkbe idézni, hogy Kodály Zoltán szülőhazájában egyszer már létrejött egy nagyon jól működő ének-zenei általános iskolai hálózat, heti öt énekórával – és ami a rendszer alapvető feltétele – kellőképpen felkészült, az ügy iránt elkötelezett ének-zene tanárokkal. Az innen kikerült tanulók nem csak a hangverseny-közönség utánpótlását garantálták, hanem a napjainkban olyannyira hangsúlyosan fontos különféle kompetenciák – mint például a szövegértés, problémamegoldás, logikai és kooperatív készség, analitikus gondolkodás, és még sorolhatnám – terén is sokkal jobb teljesítményt nyújtottak a nem ebben az iskolatípusban végzett társaiknál. Az iskolai ének-zene tanítás szerepének hangsúlyozása mellett négy további tényező jelentőségét vonhatták le tanulságként a

Műhelygyakorlat Neudold Júlia vezetésével

Műhelygyakorlat Neudold Júlia vezetésével

konferencia résztvevői mind az előadások, mind az egyes szekciók után lefolytatott általános vita alapján. Az első a finanszírozás, vagyis a zenei edukáció önálló tételként való megjelenése a szimfonikus zenekarok költségvetésében. A második a megfelelő szakemberekkel való ellátottság, vagyis a koncertpedagógia szaktárgy beiktatása a felsőfokú szakképző intézmények szakmai kínálatába. A harmadik a társművészetekkel

való szorosabb együttműködés módszertani tapasztalatsere formájában. A negyedik pedig speciális módszertan kidolgozása, a jó gyakorlatok cseréje a hazai szimfonikus zenekarok között. További igényként felmerült még az Országos Filharmóniával való egyeztetés és szorosabb együttműködés a zenei ismeretterjesztő programok átgondoltabb tartalmi kialakítása, valamint összehangoltabb koordinációja érdekében. Amennyiben

lesz folytatás, akkor a pécsi konferencia az első lépésként, de meglehetősen fontos lépésként értékelendő. Köszönet érte a konferencia kitalálóinak, szervezőinek, valamint a Pannon Filharmonikus Zenekar elegáns és nagyvonalú vendégzeretetének.

A konferencia végén – némi időbeli csúszással ugyan – de sor került egy műhelygyakorlatra is, amelynek során Neudold Júlia ízelítőt adott azokból a módszerekből, amelyeket a színházi edukációs program keretén belül a drámapedagógiai foglalkozásokon alkalmaz. Nyugat-Európában ezek a technikák különféle változatokban meglehetősen elterjedtek, és aki nemcsak zenekarban játszik vagy játszott, hanem részt vett már néhány vállalati kommunikációs tréningen is, annak sem voltak ismeretlenek az általa hozott feladatok. A frontális oktatáshoz szokott tanulókra azonban nyilvánvalóan felszabadítóan hatnak ezek az egyébként személyiségfejlesztő, közösségépítő gyakorlatok. A résztvevő muzikusok – különösen azok, akik zenekari gyakorlatlan is rendelkeztek – örömmel konstatálták, hogy számos olyan ritmikái, zenei elem szerepel a feladatokban, amelyek ebben a megközelítésben számukra is szokatlanok, viszont erősítik azt a sokszorosan bizonyított teóriát, hogy semmi nem fejleszti jobban a tudat alatti koordinációt és ez által a koncentrációs, valamint az együttműködési készséget, mint a közös zenei tevékenység és az együttes játék.

Kaizinger Rita

A rendezvény második napján az előző napi előadások elemzése után tartotta a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége rendes évi közgyűlését, amelyen elsőként Barna Márton, az NKA projektvezető főtanácsosa tartott tájékoztatót a tagszervezetek igazgatóinak az Alap átszervezése utáni pályázati lehetőségekről.

Nemek és korcsoportok szerinti megoszlás a magyar zenekarokban

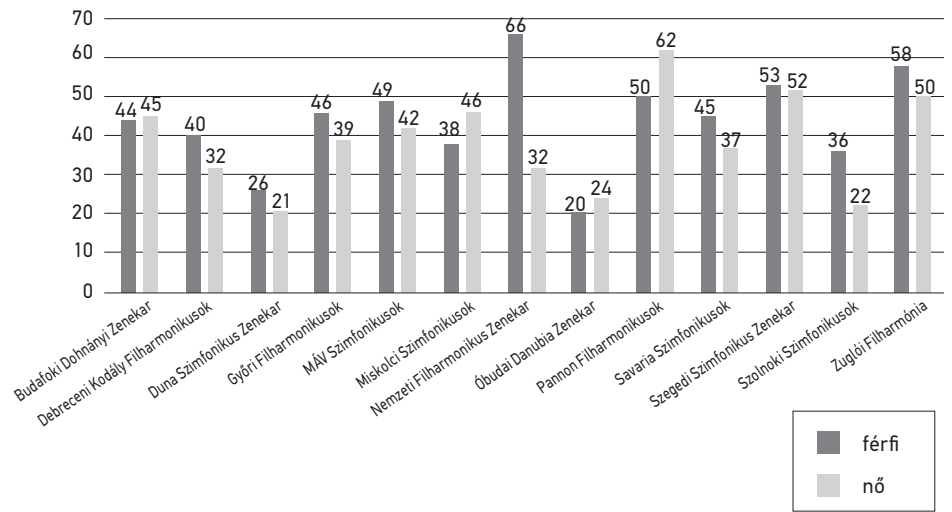
Lapunk hasábjain rendszeresen tájékoztatjuk olvasóinkat a zenekarokkal kapcsolatos különböző adatokról. Ebben a számunkban érdekességként a nemek és korcsoportok közötti megoszlást vizsgáltuk.

Míg a nemek közötti arány kiegyensúlyozottnak mondható, addig a korcsoportok szerinti összehasonlításban jellemzően a 30 és 50 év közöttiek képviseltetik magukat legnagyobb számban.

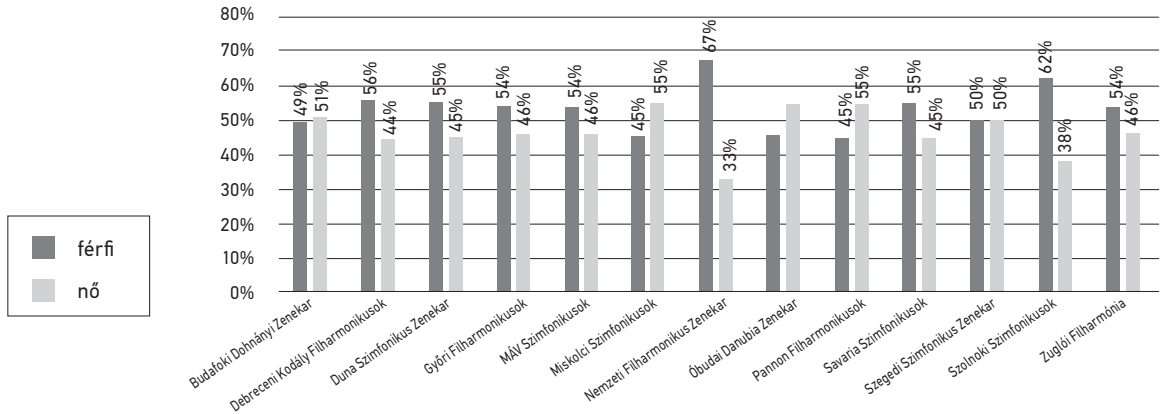
Ugyanakkor szembevetendő, hogy a 30 év alatti korosztály lényegesen alacsonyabb számban, átlagosan 16%-ban, de a Zuglói Filharmonia nélkül mindössze 12%-ban képviselteti magát, míg az 50 év felettek átlagosan 25%-ban, de a Zuglói Filharmonia nélkül 27%-ban.

Úgy tűnik, néhány együttesnél a közeljövőben próbajáték-dömpingre lesz szükség...

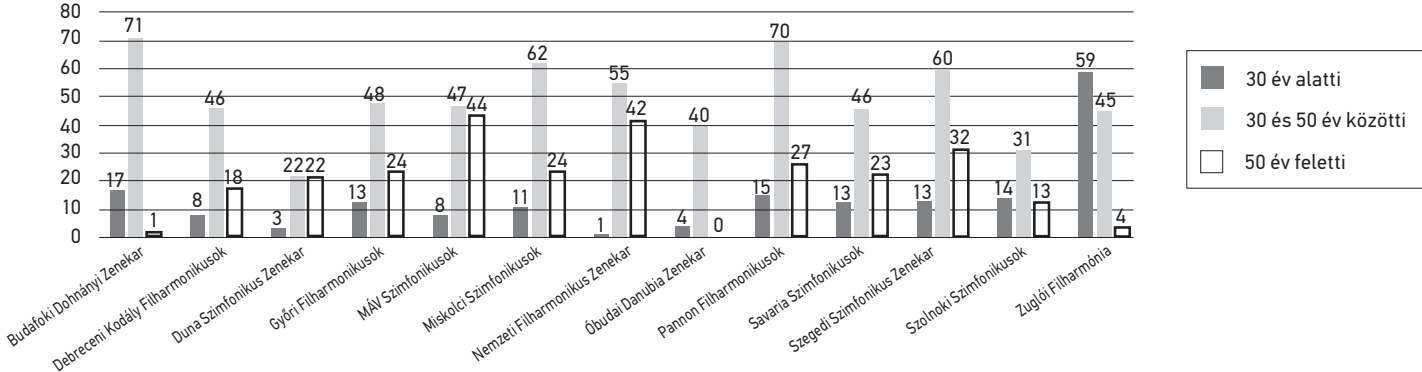
Nemek szerinti megoszlás a MSZSZS tagszervezeteiben

Nemek szerinti megoszlás %-ban a MSZSZS tagszervezeteiben

Korcsoport szerinti megoszlás a MSZSZS tagszervezeteiben

Korcsoport szerinti megoszlás %-ban a MSZSZS tagszervezeteiben

